

GENEL DİREKTÖR Dr. SADRETTİN ALPAN'IN 1962 YILI
SAHA MEVSİMİNİ AÇIŞ NUTKU

Sevgili Arkadaşlarım,

Saha mevsimini açmak maksadiyle yapmış olduğumuz toplantıda sizlere, Enstitümüzün çalışmaları hakkında bilgi sunmayı uygun gördüm :

Enstitümüzün bu yıla kadar çalışma sisteminde uyguladığı usul, hepinizin bildiği gibi, Şubelerimizce hazırlanan yıllık İş Programının çalışma yılında tatbiki şeklinde idi.

1962 çalışma devresinden itibaren iş programlarımız, projeler haline getirilmiştir. Bu sene, bu projelerden 17 sinin tahakkukuna çalışacağız. İş programlarımızın yerini alan yıllık projelerden başka, Hükümetin 5 yıllık kalkınma plânına paralel projelerimizi hazırladık. Enstitümüz, yurdumuzun kalkınma davasına, beş senede gerçekleşmesi amacıyla 21 proje ile katılacaktır. Bu projeler şunlardır :

<i>Proje No.</i>	<i>K o n u s u</i>
I	Demir yatakları jeolojik etüd ve aramaları.
II	Bakır ve ona eşlik eden kompleks cevher yatakları jeolojik etüd ve aramaları.
III	Alüminyum cevheri yatakları jeolojik etüd ve aramaları.
IV	Altın-gümüş zuhurları jeolojik etüd ve aramaları.
V	Muhtelif madenlerle ilgili genel prospeksiyon ve jeolojik etüdler.
VI	Milletlerarası kömür kıymetlendirilmesi.
VII	Maden kömürü yatakları jeolojik etüd ve aramaları.
VIII	Maden kömürü zuhurları genel prospeksiyon ve jeolojik etüdü.
IX	Jeolojik etüdler.
X	Radyoaktif maden prospeksiyonu.
XI	Uranyum zuhurları jeolojik etüd ve aramaları.
XII	Jeoloji haritaları yayımı.
XIII	Jeoloji haritaları etüdü.
XIV	Petrol etüdleri.
XV	Hidrojeoloji etüdleri.
XVI	Volkanoloji etüdleri.
XVII	Enerji kaynaklarından tabii buhar etüdleri.
XVIII	Krom cevheri yataklarının jeolojik etüd ve arama projesi.
XIX	Endüstriyel ham madde genel prospeksiyon ve jeolojik etüdler projesi.
XX	Türkiye'nin gravimetrik ve manyetik (toplam alan) haritalarının çıkarılması.
XXI	Enstitü büro ve lâboratuvarlar projesi.

Bu projelerin mali portesi takriben 300 milyon TL. sıdır.

Ayrıca Enstitümüzden, yurdumuzda madencilik sahasındaki çalışmalara ait 5 yıllık plânlama hususunda, yardım istenmiştir. Bu konuda, Etibank ve TKİ gibi kuruluşların ilgilileriyle müştereken bir ön rapor hazırlanmaktadır.

Enstitümüz, CENTO nun madencilik seksiyonu ile de sıkı bir işbirliği halindedir. Hepinizin bildiği gibi, CENTO çalışmaları şimdiye kadar daha ziyade simpozyumlar şeklindedir. 1960 yılında Ankara'da Krom Simpozyumu, 1961 yılında Zonguldak'ta Kömür Simpozyumu yapıldı. Bu sene de Pakistan'da Lahor'da, seramik ve mermer de dahil olmak üzere, sanayi ham maddeleri konusunda bir simpozyum yapılacaktır. CENTO'ya dahil üye memleketler arasında; neşriyat teatisi, eleman yetiştirmek için kurslar tertip etmek hususunda münasebetlerimiz olmaktadır. CENTO memleketleri ile ilgili müşterek konularda projeler hazırlanması düşünülmektedir; bunlardan birisi olan stratigrafi projesinin hazırlığına başlanmıştır.

İki sene önce çalışmalara başladığımız (Uçaklarla Havadan Demir Arama Projesi) tamamlanmıştır. İşbirliği yaptığımız Kanada firmasının bu konuda verdiği raporlar, dilimize çevrilmiştir. Anomali haritaları ile müştereken neşredilen bu raporlar pek yakında hususi teşebbüsün istifadesine sunulacaktır. Bu projenin gerçekleşmesi ile 100 kadar mühim demir anomalisi bulunmuştur. Bu anomalilerin arazi üzerinde tetkikine başlanmıştır. Projenin gerçekleşmesi için Enstitümüze tahsis edilen 900 000 dolardan takriben 600 000 doları sarf edilmiştir. Mütebaki 300 000 dolar ile, aynı gayenin tahakkukuna Enstitüce devam edilmek üzere, lüzumlu alet ve malzeme temini hususunda AID teşkilâtı nezdinde teşebbüse geçilmiştir.

Zamanımızın ekonomik şartları; bizim özel sektöre daha fazla yardımcı olmamızı icabettirmektedir. Bunun için bilhassa demir ve kömür cevherlerinin hususi teşebbüs adına aranması için, Bakanlar Kurulundan (Tip Mukavele) yapabilmeye yetkisini aldık. Bakır, krom, manganez, kurşun ve çinko cevherlerinin özel teşebbüsler adına aynı şekilde aranması için de müsaade istihsaline teşebbüse geçeceğiz. Teşebbüsümüz neticelendiği takdirde, mukaveleler yapmak suretiyle sondajlarla arama ve ayrıca kuruluş kanunumuzun 6. maddesine istinaden özel sektörün kapattığı sahalarda jeolojik etüdler yapabileceğiz.

Yurdumuzun ekonomik kalkınmasının, yeraltı ve yerüstü servetlerinin hakiki potansiyelini bilmek ve bunu değerlendirmekle mümkün olacağını takdir edersiniz. Bunlardan yerüstü servetlerimizin; turizm ve tarım konularını ihtiva ettiğini ve bunların bizim meşgul olduğumuz meselelerin dışında kaldığını tekrar etmiye lüzum görmüyorum.

Yeraltı servetlerinin kıymetlendirilmesi konusuna gelince : Bu bütün maden yataklarımızın hakiki değerlerinin meydana çıkarılması ve maden rezervlerinin en kısa zamanda tesbiti ile ekonomik olanlarının en kısa zamanda işletilmesi demektir. Bu ise, yalnız Enstitümüzün faaliyetleriyle mümkün olamaz. Özel teşebbüsün bu çalışmaya katılması gerekir. Biz, bütün maden yataklarımızın potansiyelini tâyin, envanterini tesbit edebiliriz. Jeolojik etüdlerini yapabiliriz. İşletmecilik kabiliyetlerini tetkik, hattâ gerekirse, işletme metodları ve rezervleri bakımından tavsiyelerde bulunabiliriz. Bu imkânlarla sahip olduğumuz için, mütaaddit ekipler

teşkil ederek, yukarda arz ettiğim hizmetleri gerçekleştireceğiz. Bu konuda kesin düşüncemiz mevcuttur.

İstanbul'da özel sektör temsilcileriyle yaptığım toplantıda onların madencilik sahasındaki gelişmelerini temin için, birlikte gerçekleştirebileceğimiz konuları tesbite çalıştık. Bu temsilcilere 5 yıllık maden plânı hakkında bilgi vererek, kendilerinden işbirliği istedik.

Bir yeni teşebbüsümüz de yurdumuzda bulunan bütün madenlerin ayrı ayrı durumlarını gösteren kitaplar yayınlamaktır. Bu yayın faaliyeti ile mevcut madenlerin jeolojik durumları, sahipleri, kullanılış yerleri ile dünya pazarı hakkında vatandaşlara malûmat verilmiş olacaktır.

Enstitümüze verilen vazifelerin yapılabilmesi sadece para ve malzeme temini ile değil, aynı zamanda ehliyetli teknik eleman kadrosunun mevcut olması ile mümkündür. Bu sebeple, faaliyetlerimizle ilgili eleman yetiştiren üniversite ve fakültelerle teşriki mesai etmekteyiz. Ortadoğu Teknik Üniversitesinde de maden kısmının açıldığını ve aynı bölüm içerisinde mühendis, jeolog yetiştirilmesine karar verildiğini memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Enstitü elemanlarına daha iyi çalışma imkânlarının temini için gayret sarfetmekteyiz. İhtiyacımız olan ve yıllardan beri beklenen yeni bir bina inşa edilmesi için nihayet bu sene Sayın Bakanımızdan müsaade almış bulunuyoruz. En kısa bir zamanda bunun gerçekleşmesini sağlayacağız. Lâboratuvarlarımızın da genişletilmesini düşünmekteyiz. Bunların daha modern ve memleket ihtiyacını karşılayacak bir duruma getirilmesi, cevher zenginleştirme ve kömür teknolojisi hususlarında genişletilmesi zaruridir. Halen bu konularda hazırlık etüdlerine başlanılmıştır. Lâboratuvarların da genişletilmesi düşünüldüğüne göre, acaba ofis binası ile lâboratuvarı, bugünkü yerimizde mi kuralım, yoksa Enstitümüzün yalnız ofis binasını başka bir yerde veya her ikisini de beraber daha başka müsait bir yerde mi kuralım sualleriyle karşılaşmıştır. Bu hususta bir anket yapılmış ve ankette ekseriyet ofis binasının başka bir yerde yapılmasını istemiştir. Yapılan tetkik neticesinde lâboratuvarların geliştirilmesinin bir zaruret olduğu ve istikbalde ilmî ve teknolojik çalışmalar için imkân sağlanabilmesi için, bina ve lâboratuvarların müşterek olarak başka bir yerde inşa edilmesinin icabettiği kanaatına varılmıştır.

Ayrıca, sahada çalışan elemanların istirahat ve emniyetini temin maksadiyle de bazı düşüncelerimiz mevcuttur. Meselâ treyler temin etmek için çalışmalarımız vardır; kısa bir zaman içerisinde, hiç değilse birkaç tane treyler alıp bu sene tecrübe edebileceğimizi zannediyorum.

Enstitü senelerdir çalışmaktadır. Bu çalışma, dışarıdan nasıl görülmektedir? Enstitü hakkında ne düşünülmektedir? Devlet Plânlama Teşkilâtının raporlarından, Enstitü hakkında bütün yazdıklarını değil sadece bir paragrafını okuyacağız.

Devlet Plânlama Teşkilâtı şöyle diyor : «M.T.A. Enstitüsü kendisinden beklenen fonksiyonları görecektir şekilde plânlı hareket edememektedir. M.T.A. Enstitüsü icraatına esas teşkil edecek projelerle, Devlet ve hususî sektörü besleyecek durumda değildir».

Madencilik özel ihtisas komisyonu da şöyle diyor :

«M.T.A. Enstitüsü kuruluş maksadını temin edebilecek teşkilâta ve imkân-lara sahip kılınmadığından, bugün memleket ekonomisinde mühim bir yer işgal

eden bazı maden yatakları bulmuş ve meydana çıkarmış olmakla beraber, bütün memlekete şâmil sistematik maden araması ile alâkalı diğer etüdleri yapamamış ve madenciliğimizin gelişmesinde lâzımı gelen tesiri tam olarak icra edememiştir».

Bunlara cevaben denilebilir ki; bugün işletilmekte olan madenleri Enstitü buldu, Raman'da petrolü Enstitü buldu, bütün fabrikaların ilk ham madde etüdüleri, birçok su etüdüleri ve maddi değeri tesbit edilemiyen birçok etüdler Enstitüce yapılmış ve jeolojik haritalar neşredilmiştir. Fakat buna rağmen Enstitü için yine «Enstitü memlekette madencilik bakımından tam vazifesini ifa edememiştir» diyorlar, haklılar mı? Bana sorarsanız haklılar, çünkü Enstitünün her sene bulunduğu, raporunu verdiği kaç tane maden yatağı vardır? Son on sene içerisinde ancak birkaç metalik maden bulunmuştur. Kömür olarak büyük rezervler tesbit edilmiş, fakat raporları yazılmamıştır. Kanaatimce, Enstitü her sene birkaç maden yatağını kıymetlendirmeli, yatırım yapabilecek yeni maden rezervlerini en kısa zamanda tesbit etmeli ve bulmalı, endüstriyel ham madde etüdüleri yapmalıdır. Bu şekilde, memleketin kalkınmasına yardım edilecek, çünkü döviz kaynağı bulunmuş olacak, ihracatımız genişliyecek ve diğer endüstrilerin kurulması temin edilecektir. Binaenaleyh hakikaten verilen vazife lâykiyle yapılamamaktadır. Bunun sebepleri çalışılmadığından değil, teknik eleman eksikliğindedir. Bununla beraber, çalışma tarzımızı biraz değiştirmekle daha iyi neticeler de elde edebileceğimize kaniyim. Meselâ sahaya çıkan her arkadaş, aldığı vazifesini bir ekonomik neticeye hizmet edecek şekilde plânlı olarak ve bilerek yapmalıdır. Bir topoğrafyanın kendisine verilen bir sahanın topoğrafik haritasını çıkarıp gelmekle o işin bittiğini zannetmesi doğru olamaz. O haritayı yapıp gelmesi neticesinde saha üzerinde belki bir jeolog çalışacak, belki bir sondaj yapılacak veyahut da başka bir arama ameliyesi yapılacaktır. Bir sondajın yapılması neticesinde temin edilecek malûmata göre, jeolog belki yeni bir faraziye ortaya atarak yeni sondajlar teklif edecektir. Bu şekilde birçok misaller verilebilir.

Binaenaleyh hepimizin yaptığı çalışmaların birbirine bağlı olduğunu, bütün çalışmalarımızda daima bir ekonomik ve pratik neticeye varmak icabettiğini düşünmemiz lâzımdır. Jeolojik harita yapan bir jeologun da yaptığı işin neticesinin daima pratik ve ekonomik gayelere bağlanacağını düşünmesi lâzımdır. Bu jeolojik haritalar, hususi madencilere, madenleri bulacakları muhtemel formasyonları gösterecektir ki, buna göre madenci de «bu formasyonlar şu arazilerde varmış, ben gideyim de orada maden arıyayım» diyebilecek ve bu suretle madencilik teşvik edilecektir. Bu sebeple, bütün arkadaşların her birinin yaptığı her işin neticesinde bir ekonomik gayeye mâruf olarak çalışması ve biran evvel işin kendisine düşen safhasını tamamlayarak ilgililere teslim etmesi lâzımdır.

Sahada çalışan arkadaşlar, hangi şubeden veya hangi servisten olursa olsun daima bütün gücüyle diğerine yardım etmek mecburiyetinde veya hangi vazife verilmişse derhal onu en kısa bir zamanda ekonomiye riayet ederek yapmalı ve neticeyi getirmelidir. Bu arada bütün eleman, servis ve şubeler arasında tam işbirliği olmalıdır. Neticeyi getirmelidir diyorum, netice nasıl getirilir? Gelip «ben bu işi yaptım» demek kâfi değildir. Bir rapor yazacak ve bu raporu bilfiil getirip teslim edecek, rapor şubeden ve Fen Heyetinden geçerek Derlemeye gidecektir. Teknik elemanların hepsi sahada nerede çalışmış olurlarsa olsunlar gelip raporunu vermek mecburiyetindedirler. Raporlar Derlemede toplanacak, her an kim isterse

bu rapordan istifade edecektir; o zaman yapılan çalışmaların neticesi alınmış olur. Eğer biz bu şekilde el ele vererek daima birimizin yaptığı işi öbür arkadaşın beklediğini düşünerek çalışacak olursak, o zaman her sene birkaç tane maden buluruz. Arzum şudur ki, her maden yatağının jeolojik etüdü, teknik ameliyelerle aranması ve neticede yatağın rezervi ve ekonomik durumunu bildiren fen raporunun verilmesi âzami iki senede bitmelidir.

Enstitünün, memleketimiz madenciliğine daha iyi hizmet edebilmesi için kuruluş kanunumuzda da bazı küçük tadilat yapılması düşünülmektedir. Bu değişiklik yapıldığı takdirde, hususi sektörde madenciliğin gelişeceğine ve dolayısıyla memleketimiz için hayırlı olacağına inanmış bulunuyorum.

Enstitümüzün çalışma randımanını artırmak için mensuplarımızın görüş ve fikirlerini öğrenmek üzere bir dilek kutusu tesis edilmiş bulunmaktadır. Daha şimdiden çok iyi fikirler belirten genç arkadaşlarımız vardır. Sizlerin yapacağınız teklif ve tavsiyeler tetkik edilerek, Enstitü bünyesine uyanlar mümkün olduğu nispette nazarı itibara alınacak ve tatbik mevkiine konacaktır. Bu sebeple bütün arkadaşların düşündüklerini belirtmeleri çok faydalı olacaktır.

Enstitümüze şimdiye kadar hazineden 250 milyon lira kadar para verilmiştir. Buna karşılık kıymeti ölçülemiyen etüdlerimiz ve haritalar hariç, değeri tesbit edilen, bulunan petrol ve madenlerin tutarı takriben 65 milyar Türk Lirasıdır. Bunun mânası şudur :

Sarf ettiğimiz her bir liraya karşı aşağı yukarı 250 liralık bir kıymet bulunmuş, tesbit etmiş durumdayız. Bu nispet azdır, bizim hedefimiz bu nispeti daha yükseltmek, yani sarfedilen bir liraya karşı tesbit edilen 250 TL. değeri asgari 10 000 TL. sına çıkartmaktır.

Netice olarak, el ele vererek hep beraber bu şekilde çalışmamızın daha verimli olacağını zannediyorum. Bu toplantımızla yeni mevsim başlamış oluyor, gelecek haftadan itibaren bütün arkadaşların en kısa zamanda, saha faaliyetine başlamak için araziye çıkmalarını rica edeceğim. Ben de gelecek hafta sahaya çıkacağım. Hepinize muvaffakiyetler diler, hürmetle selâmlarım. Teşekkür ederim.

30.3.1962

Genel Direktör

Dr. SADRETTİN ALPAN